

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. XII, св. 3—6.

БЕОГРАД, 1962.

САДРЖАЈ

	Страна
1. М. Стевановић: ремећења језичких система и језичке норме	65—77.
2. И. Грицкат: О једној особености прилога и прилошких синтагми у српскохрватском језику	78—89.
3. Миливој Павловић: Реакције и функције	90—93.
4. Михаило Павловић: Нека запажања о преводима у нашој дневној и недељној штампи	94—104.
5. Б. Милановић: Деклинација поименичених придева	105—123.
6. Душанка Игњатовић: Још о компаративу и компарацији	124—129.
7. Даринка Гортан-Премк: Падеж објекта у негативним реченицама у савременом српскохрватском књижевном језику	130—148.
8. М. Станић: О акценту вокатива неких именица	149—155.
9. Берислав М. Николић: Акценатски вид проклизе и енклизе у српскохрватском језику	156—178.
10. Драгољуб Д. Јеремић: О облицима презента глагола <i>дахтајати</i> , <i>дрхтати</i> и сл.	179—191.
11. Језичке поуке	192—199.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник дописник др МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Берислав М. Николић

НАШ ЈЕЗИК

Књига XII

Нова серија

Св. 3—6.

РЕМЕЋЕЊА ЈЕЗИЧКИХ СИСТЕМА И ЈЕЗИЧКЕ НОРМЕ

Један језички пурист, љубитељ правилности и чистоте језика, ту недавно, пре неколико година, написао је једну књижицу под насловом *Писци кваре језик*. У њој је он указао на већи број огрешења о језичку норму и правописна упутства, означио где је нашао те неправилности и показао како је у тим случајевима нешто требало казати или написати, позивајући се при томе на стручна објашњења дотичних појава. И та је брошурица могла и може да послужи као нека врста несистематизованог језичког саветника, наравно само у ограниченом броју случајева. А савим је немогуће у једном чланку дати некаква систематизована упутства за избегавање нарушавања језичких система и језичке норме. И ми овај чланак пишемо с намером да само укажемо на те, у нашем књижевном језику, одвећ честе појаве.

Ми ћемо пре свега рећи да назив поменуте брошуре одвећ строго оцењује и осуђује оне који у ствари богате и усавршавају језик. У њој се, истина, не мисли на писце ове или оне врсте, већ на све који пишу. А ми бисмо додали да за данашњу кризу културе нашег књижевног језика нису одговорни само писци-ствараоци, већ и преводиоци, те још колико, и журналисти, дописници листова, новински извештачи, уредници појединих рубрика у дневним и другим листовима, па онда научни радници, позоришни и филмски уметници. Затим део кривице носе још радио и телевизија, а и школа, дакако можда највише, јер је она позвана да васпитава и образује, не само у другим правцима већ и у језику. Некада се, штавише, с правом мислило — пре свега у језику. Ипак се ми овај пут нећемо задржавати на одговорности школе за слабљење културе нашег књижевног језика. Али то не значи да бисмо тако хтели прећутати њену, а тим, у исто време, и сопствену одговорност, него је њена улога у подизању културе језика посебне врсте, па остављамо да о њој посебно и говоримо.

Иако смо свесни да је језик најсвестранија слика материјалног света у коме живимо, а у исто време и највернији израз духовног живота човекова, ми тешко болујемо од општег немара према њему — било да се сами грешимо о исправност и лепоту језика, било да занемарујемо грешке других на штету себе самих и на штету циљева којима језик служи. А ти су циљеви одвећ крупни да би се могло занемаривати једно од најважнијих средстава за њихово остваривање.

Економски и културни живот, материјални и духовни развитак народа изграђује се на његову језику. А језик има своју природу, законе правилности својих облика и унутрашњих односа својих елемената. И свако нарушавање тих правилности повлачи нејасност и неразумевање, или у најмању руку тешко разумевање онога што се језиком износи. А језик је, осим тога, и уметничко средство, па се стално мора тежити његову усавршавању и с те стране. Ми имамо наравно, али, на жалост, не тако много, уметника писане речи: и међу књижевницима, и међу научницима, и међу популаризаторима науке и журналистима. Имамо такође уметнике говорне речи међу позоришним радницима, ређе међу предавачима, па међу радио и телевизијским спикерима и др. Али, на другој страни, имамо књижевника, каткад и врло угледних иначе, чији језик није на висини њихових дела. А то умањује вредност самих тих дела, иако њихови аутори често не мисле тако, или још чешће уопште мало мисле, а понекад никако и не мисле каквим ће језиком писати. Ово што смо рекли о књижевницима-ствараоцима тиче се наравно и научних радника, и журналиста, и свих оних који се лаћају пера у служби свога позива. А свакако можемо рећи да је немаром према језику заражен знатан део наше културне јавности, и то данас, после револуције, и културне револуције дакако, која је у активан културни живот увела све слојеве нашега друштва и све крајеве наше земље.

Велика је срећа што код нас нема тако рећи ни једне области културе где се не истичу људи који су се нередовно и под неповољним условима припремали за свој позив, а који они ипак сасвим достојно носе. Али је разумљиво да и такви чак, а поготову многи други, у заједнички општекултурни језик уносе особине језика својих крајева и својих слојева. Људи су се код нас врло брзо изменили, мада се баш сви нису ни изменили, а изме-

нили су се и услови њихова живота и рада. Данас се брзо живи и много ради, много се новог прима у свим гранама живота, јер то наш економски и друштвени развитак захтева; уводе се нови методи рада на разноврсним пословима, јављају се бројни нови предмети и нови појмови. Све то треба брзо савладати, све својим именом назвати, много штошта на брзину научити. И све ово преко језика и помоћу језика. А наш језик, нити иједан други језик, није сасвим готов да све то одједном и у најсрећнијем облику прими.

Новим предметима и појмовима дају се и нова имена, обично она која ти предмети и појмови носе собом из средина из којих долазе, дају им се, тј., страна имена, што није најсрећније, иако није ни најгоре решење, или их они који с тим предметима раде, који се тим појмовима служе, прекрштавају дајући им народна имена. И често им при том прилепљују она која им из више разлога не одговарају, или се пак несрећно праве комбинације једног и другог или, још несрећније — од ока праве нове речи; у истоветним се случајевима налазе различна решења. И на више се начина овде произвољно поступа, те се тако руше системи језика, без којих он не може бити, и ремети се језичка норма, коју имају сви културни језици света (мислим језици на којима се развила некаква култура), и која се мора чувати ако се хоће да језик остане средством споразумевања. А о језичким системима и о нормама језика неће да воде рачуна сви они који се језиком служе у јавном и културном животу свога народа. Једни неће зато што мисле да систем и норму чини њихов сопствени језик; други због тога што их не сматрају значајним; трећи мисле да су језички системи и језичка норма кочница правом стваралаштву. И у име таквог схватања и у име „раскидања свих окова“ на силу у језику траже нешто необично, чиме ће се по сваку цену разликовати од других.

Напомињући узгред да ни системи ни норма језика ниуколико не спутавају ни једно стваралаштво, ми ћемо покушати да на неколико небираних примера поткрепимо ово своје схватање. Нама није јасно, и тешко да икоме може бити јасно зашто, нпр., један наш књижевник, одсуство појаве нечега назива *непојавом*. Ово утолико мање може бити јасно што овај књижевник има врло широко образовање, по нашем сазнању — солидно чак и језичко образовање. Некога ко не тражи оригиналност по сваку цену

ништа не би могло навести на употребу овакве речи. Човек из народа, у коме живи природа језика, одиста је никада не би употребио, нити је у народу могућно стварање речи супротно законитостима које чине дотични систем. А именица *нейојава* не значи ни оно што је њен творац њоме, ваљда, хтео означити, нити ма шта друго. Ми смо се после доста размишљања и нагађања уверили да је творац ове речи њом, како рекосмо, хтео означити одсуство појаве, дакле, њену негацију. А ако је то хтео, могао је узети адекватну реч *нейојављивање*, јер и појава, када би је ту било, значи *јојављивање*, а не *феномен*. Ми лингвисти кажемо да се предмети и појмови који нису оно што значе у позитивном облику већ нешто супротно, не могу означавати додавањем одричне речце *не* испред позитивног назива; *нечовек*, да то на примеру покажемо, не значи нешто што није човек, него опет означава човека само човека нарочите врсте, означава наиме лошег човека, лажљивца, хуљу, ниткова, кукавицу, једном речју — човека негативних особина. Нека читаоци претпоставе само како би изгледало да је тај, или други који писац написао, рецимо: „Одједанпут ми се учини да је преда мном човек, а када сам мало ближе пришао видео сам да сам се преварио. Тај *нечовек* је био обичан пањ“. Тако исто *небраћ* није неко ко није брат, него управо брат, само зао брат, онај који не поступа на начин који је својствен брату; *недом* (реч је нарочито честа у употреби код Стј. М. Љубише и старијих писаца из југозападних крајева и у тим крајевима уопште) такође није ништа друго него дом, али ојађени дом, кућа која је остала без мушких глава.

Ни именичке сложенице с префиксом *без* — не значе буквално супротност појму означеном речју без префикса. Тако именица *бесмисао*, коју налазимо у већег броја савремених писаца, добро употребљену у значењу *хаос*, *својишћиа њомејња* не може задовољити када се употребљава са значењем које имају речи истог корена али друкчијег начина образовања. Понеки писци овом речју означавају оно што нема смисла, што је бесмислено. А што је бесмислено, то је *бесмисленост* (као апстрактан појам) или *бесмислица*, *бесмислен њосиујак* или *бесмислена реч* (конкретно). За означавање немања смисла, онога што је *бесмислено* имамо, дакле, сложенице уобличене наставцима *-ост*, и *-ица*, обе настале преко придева посталог од синтагме *без смисла*. А најзад, колико

је нама бар познато, још нико немање посла није назвао „*бесло-слом*“ него је то за свакога или *беслосленост* (*незайосленост*) или *беслослица*, с међусобном разликом у нијанси означеној горе уз речи *бесмисленост* и *бесмислица*, с којима ове две речи настају на сасвим идентичан начин.

Могу појединци, ма ко они били, узимати себи право да у језику произвољно стварају било шта што је супротно природи његовој, али то ипак неће и не може ући у систему језика. Ово треба да знају и они писци наши који пишу да је нешто објављено у „Данасу“. Ову смо појаву запазили, засад бар, само код једног нашег књижевника, али није искључено да се још когод за њим у овоме поведе. Иако се једна публикација код нас зове именом *Данас*, и иако се и прилог, сваки други, па и овај прилог, може употребити у именичкој служби, — то још не значи да он ту може добити и све одлике именице, између осталог и промену по падежима. У народу, који нема претензија да у језику било шта произвољно ствара, већ је у њему свако језичко стварање спонтано — и прилози, дакако, као и све друге речи без промене, могу се употребљавати именички. Па ипак све те речи, међу њима наравно и прилог *данас*, остају непроменљивим речима, како у њиховој правој тако и у именичкој служби. Ми обично кажемо да *и везује речи и реченице*, али не можемо рећи, нпр.: у „*иу*“ *имамо најчешћу везу речи и реченица*, већ ако нам је потребно да то кажемо морамо рећи: *у везнику и имамо . . .* или некако слично. Ми верујемо да то зна и писац који пише — „у *Данасу*“; сигурни смо чак да је и њему пре него ће тако написати морало доћи под перо да напише: *У часопису (одн. листу) Данас објављено је шид*. Тражењем оригиналности по сваку цену, бар у језику, ништа се не добија, а врло много губи.

Вук Караџић је несумњиво био највећи зналац језика код нас, а и највећи уметник писане речи, разуме се ако га посматрамо у времену када је живео. Ово друго сигурно зато што ни један наш писац ни његова ни нашега, ни било кога другог времена, није имао правилнији однос према стварању у језику. А Вук је својим савременицима саветовао да се грађењу у језику уче од народа, поред осталог да речима — уколико их нема у народу па су принуђени да их однекуд позајмљују, или их сами граде, — дају облик народних речи одговарајућег типа. И само ако тако

раде, писци никада неће нарушити систему језика, јер је она врло чврста у народу. У народу се управо чувају све законитости језика, иако их сам народ не би могао дефинисати, нити познаје дефиниције тих законитости које други утврђују.

Има речи и других језичких елемената који се не стварају у народу у широком смислу речи, већ у оним срединама народним које за таквим речима осећају потребу. Па и у тим ужим срединама створени језички елементи имају своје системе, који се такође не дају рушити. И зато нам боде очи кад код једног, књижевног радника, а он у томе и није усамљен, данас налазимо написано: *из НОБ-е* (народноослободилачке борбе), *у НОБ-и* итд. Иако су сложене скраћенице ове врсте настале у писању скраћивањем речи које улазе у састав пуног назива — првобитно дакле у одређеним срединама, оне су ипак могле постати речима своје врсте наклањањем на широки систем општенародног језика, у коме речи добивају свој граматички род и промену — искључиво према облику који имају. Речи *бор* и *јела*, *хрсти* и *буква*, *стио* и *стиолица*, *фрозор* и *даска* итд. различног су рода једино због тога што у свакоме овом случају прва има један, а друга други облик: речи *бор*, *хрсти*, *стио* и *фрозор* мушког су рода зато што су истог облика с речима које означавају појмове (бића) с природним овим родом, с речима: *човек*, *син* и *браћ*, а *јела*, *буква*, *стиолица* и *даска* имају исти облик с речима: *жена*, *сестра* и *мајка*, па с њима чине систему именица са завршетком *а*, које су претежно женскога рода, и све имају исту промену. Новостворена именица *НОБ* (и њој сличне речи) има облик именица мушког рода, истог је, тј., облика с напред наведеним именицама овога рода и она се наравно по падежима мења као те именице: *НОБ*, *НОБ-а*, *НОБ-у*, као *боб*, *боба*, *бобу*. Ова, дакле, и свака друга реч истог типа улази у ширу одговарајућу систему именица одређене врсте речи. И све друге сложене скраћенице: *Нови* (Нова литература), нпр., *Нин* (Недељне информативне новине), *СОШ* (Санитетска официрска школа), *САН* (Српска академија наука), *Танјуг* (Телеграфска агенција нове Југославије), *Нама* (Народни магазин) добиле су свој род и своју промену према облику номинатива; само је последња реч — *Нама* ж. р., и мења се као остале именице тога рода са завршетком на *-а* (*Нама*, *из Наме*, *Куйио сам у Нами*), а све пред овом изведене речи завршавају се на сугласник као огромна већина именица

м. рода, зато су и оне постале именицама тога рода и имају одговарајућу промену: *Номий, Нолйѝа, Нолйѝу*; *Нин, Нина, Нину*; *СОШ, СОШ-а, СОШ-у*; *САН, САН-а, САН-у*; *Танјуг, Танјуга, Танјугу*. Према томе је јасно да је исправно писати једино из *НОБ-а*, у *НОБ-у* и увек само тако. Ми смо у своје време о овој проблему говорили у Нашем језику (в. књ. V н. с., стр. 18—26), а дато је објашњење како се ове речи пишу и у најновијем нашем правопису (у т. 147. б).

Они који тој речи дају облик и промену именица ж. рода чине то највероватније под изговором да је управна реч пуног назива (борба) именица овога рода, и да новој речи треба наводно дати наставке те именице. Падежни су наставци, међутим, морфолошки знаци и разумљиво је зашто они зависе од елемената своје врсте. А уосталом и у речима *Нолйѝ, СОШ, САН* и сл. управне су именице (литература, школа, академија) ж. рода и још нико досад, колико је бар нама познато, није написао из *Нолйѝе*, у *СОШ-и*, од *САН-е*, нико их, тј., досада није употребио са завршецима именица ж. рода. С тим завршецима није допуштено употребљавати ни сложену скраћеницу *НОБ*.

Из сада наведених разлога природе нашег језика не одговара ни употреба атрибута уз именицу ове врсте *ОАС* у облику ж. рода, на коју смо ових дана наишли у једном угледном дневном листу нашем, где смо прочитали: *Прейходно се уверио да је ОАС довољно активна*. Сложена скраћеница *ОАС* је м. рода, и атрибут уз њу мора имати одговарајући облик; мора се, наиме, говорити и писати да је *ОАС активан*, јер се атрибут редовно слаже с именицом на коју се односи.

Слагање ових тесно повезаних језичких елемената поготову је обавезно у падежним облицима, и тамо, дакако, где су ти облици употребљени у прилошкој служби. А ми преко радија или на телевизији слушамо да ће нешто бити, да ће се приказати или ће се нешто говорити „*овај љуѝа*“. Тај израз, који се врло често јавља у овако недопустивом облику, може се употребљавати или у акузативу (*овај љуѝ*) или у генитиву (*овога љуѝа*). Али је склоп са атрибутом у једном од ова два облика и именицом у ономе другом одиста неприхватљив. Са другим делом овога израза, с обликом *љуѝа*, наиме, и иначе се праве често језичке злоупотребе, на жалост, и од стране врло реномираних наших књижевника. Сваки час

чујемо или налазимо написан израз *йо ѝрви љуѝа*, опет с неслагањем именице и атрибута, а и са још једном језичком бесмислицом у њему, мислим с употребом речце *йо* која је значењем својим неподударна с изразом *ѝрви љуѝ*. Оно што се дешава *ѝрви* пут, тај се пут не понавља, понавља се само ако се деси и други, трећи, п-ти пут. Уз све те одредбе којима се означава понављање, речца *йо* је, дакако, на своме месту, али не и уз одредбу *ѝрви љуѝ*, ни у овоме ни у оном унакарађеном облику њеном, с различним падежним наставцима атрибута и именице у њој.

У више је махова скретана пажња на изузетно велик нехат према језику филмова. Лош језик с филмског екрана права је зараза која се од честих посетилаца кинематографских представа прихвата, брзо укоренењује код њих, и шири се даље. И одиста је крајње време да се посао око дотеривања тога језика повери одговорним лицима. А филмски би критичари били дужни говорити и о језику, наравно ако су томе дорасли. Али ако то неће или не могу да чине, они никако не би смели допустити да се сами заражавају језиком филмова о којима говоре. А ми баш ових дана у једној истој филмској критици читамо: *Приказати неколиких филмова и ѝриказати неколике домаће филмове*. Већину језичких странпутица — да се послужимо термином једног љубитеља исправности и лепоте језика (дра Х. Клајна), који је негде прошле године у културно-уметничком додатку Политике писао о појавама кварења језика — могуће је објаснити, мада не и одобрити. А ове су две, и једна и друга, несхватљиве тако рећи. Ово су управо и језичке странпутице, и застрањивања, и грешке, и више од свега тога — праве аномалије. Уз глагол *ѝриказати*, ма у коме лицу он био употребљен, као објекатска допуна може стојати или *неколика филма* (када се мисли на два, три или четири) или *неколико филмова* (ако их има више).

Понеки писци данас *одлучују судбину или мереју грешку*. Један књижевни критичар *мера* писцу (о чијем делу говори) *ејизодичност*, *дејресивност* и његове *композиције новеле*. Други каже да би некоме тамо *мерио ѝај болни уздисај* итд. Глагол *мериши* може, истина, и мора, боље рећи, имати објекатску допуну, али ако ју је потребно и изрећи, она не долази у облику правог објекта, већ у неком зависном падежу с предлогом. Може се, дакле, *мериши на грешци*, *за грешку* или *због грешке*, а тако

и на епизодичности, дејресивности и композицији новеле и на болном уздисају, или за епизодичност односно због епизодичности . . . , за болни уздисај, односно због болног уздисаја. Несигурност у глаголској рекцији, тј. погрешно слагање именичких облика с глаголима који њима управљају, уопште је слаба страна многих који пишу. Зато се и дешава да неки говоре и пишу: *Стављају свей ѓред алтернајивом*. А *ѓред алтернајивом* се стоји, или налази, или јест, а *ставља се ѓред алтернајиву*. Одређеније, простије и школски речено: с глаголом *ставити* не иде инструментал већ акузатив. А још је чешћа појава несигурност у слагању именских облика с бројевима 2, 3 и 4 и употреба тих облика у генитиву множине, као у примерима (забележеним последњих дана): *Приказали су деведесет и четири документарних филмова*; *од двадесет и четири ѓриказаних ѓесама*; *ѓовредили су четири грађана*; *Награђени су ѓедесет и ѓри студентиа* (овај последњи пример је узет из извештаја с једне школске свечаности, на којој је ова бројка и прочитана у сад наведеном облику); *Међу ухајшенима налазе се четири Индонезана и два Холанђана*, — у којима уз ове бројеве, и када се сами они употребе, и када долазе на месту јединица у вишецифрених бројева, именски облици м. и ср. рода морају имати облик ген. једнине (*деведесет и четири документарна филма*, *четири грађанина*, *ѓедесет и ѓри студентиа*, *четири Индонезанина* и *два Холанђанина*), а именски облици ж. рода облик — акузатива множине (*од двадесет четири ѓриказане ѓесме*).

Када не би било помало жалосно што се срећемо с оваквим неисправностима и у нашој штампи, очевидно би било смешно овде давати и тако једноставне поуке које се могу наћи у свакој школској граматици, у свим правописним упутствима, и у сваком језичком саветнику. Али невоља и јесте у томе што људи који пишу код нас, или говоре за цео народ, као нигде другде, сматрају да су они далеко изнад потреба за неким учењем језика. И отуда управо сваки час и читамо (читамо у књигама или дневним листовима) и слушамо преко радија или телевизије: *Кад би се мене ѓишало*; *Није било ѓородице у Војводини које нису хвалиле* (именице у једнини, а односне речи у множини); *овај дуго ж и већ ѓроблем*; *екѕиозе кога ћемо слушати*; *делење заслужених награда*, *ѓрема донешеним ѓравилницима*, *симѓиоми владајућих рефлекаса* итд., итд. Ми ипак овај

чланак не можемо претварати у некакав одељак уџбеника, него смо њим хтели само да скренемо пажњу читаоцима на општи немар према језику, на потребу за сталним учењем језика и за тражењем језичких савета где год се они могу наћи. А задржаћемо се још једино на извесним појавама стереотипизирања неких језичких елемената, као што су: спој предлога *џо* с локативом, најчешће у функцији даљег објекта, у функцији одредбе околности у којима се нешто дешава, или у другој којој сличној функцији; затим спој предлога *код* с генитивом глаголских и других апстрактних именица, па изразе: *у вези њога*, *обзиром да је*, *џлус њога*, употреба именице *дискусија* у значењу *реч у дискусији* или *говор* итд.

Прва два од сад наведених случајева примљени су из других језика, израз с предлогом *џо* из руског, а израз с предлогом *код* из немачког и, макар да су унеколико и пре узимали, а поготову сада узели, доста широке размере, они не одговарају природи нашег језика. И раније гдекад употребљавано, *џо* с локативом у горе означеним функцијама после другог светског рата у околностима нашег политичког, економског и културног развитка доживело је, као руски утицај, широку обнову, те и данас, и то све чешће, слушамо и читамо написано: *наставак дискусије џо реферата џу џрофесора Н. Н.*; *Аустрија је вршила џришисак на Србију џо џи џа џу царинске џарифе*; *По џо ме су џредме џу и сада вођени џреговори*; *Треба да се чује и реч наставака џо овој с џвари*; *По џвојој молби још ни џа није учињено*; *По џрвој џачки је решено*; *Ради џо џи џа џи ма синдиката* итд., итд. У народним говорима, нити у књижевном народном стваралаштву, нигде нема примера такве употребе ове предлошко-именске везе, па већ и то јасно говори да она нема карактер особине народног језика. У њему би се у одговарајућим функцијама употребио предлог *о*, предлог *на*, или предлог у с истим именским обликом или и друга нека предлошко-падежна веза. Природа нашег језика захтева да се каже: *Наставак дискусије о реферата џу џрофесора Н. Н.*; *Аустрија је вршила џришисак на Србију у џи џа џу царинске џарифе*; *о џо ме су џредме џу* (или *око џога џредме џа*) *и сада вођени џреговори*; *Треба да се чује и реч наставака о овој с џвари*; *Поводом џвоје молбе* (или *у вези с џвојом*

м о л б о м) још нишџа није учињено; Ради на њ и њ а њ и ма синдикаџа. А не само што су случајеви употребе с предлогом њо скоро дословни русизми (то што се у руском језику ту, а и у многим другим случајевима, овај предлог употребљава с дативом, а у српскохрватском с локативом, ниуколико не мења ствар), исп. Работает по профсоюзной линии. Служил по ведомству путей сообщения. Исследование по физике. Соревнование по шахматам итд. (Д. Н. Ушаков, Толковый словарь русского языка), него и сама разноврсност обликâ у нашем језику који одговарају том једном једином, без икакве потребе позајмљеном, облику говори против потискивања језичких особина народног карактера од стране оних што су примљене из којег страног, макар и сродног језика.

Из сада изнетих узрока, а са још више разлога, може се поставити захтев да се једанпут стане на пут ширењу несумњивог германизма који имамо у употреби предлога код с генитивом глаголских и других апстрактних именица у временском значењу: код његова одласка (нем. bei seiner Abreise); Драма осџавља јачи дојам код чииџања него код гледања; Наругао се џлемеџу код избора за Академију; Код џрвог корака осџаде неодлучан; Осџи његову џоџлу руку код руковања; Прегледа свако дијеџе код улаза у џеџовалишџе. Иако је веџина ових примера забележена код познатих наших писаца, и иако је у њима изнета особина узела данас доста широке размере употребе, нигде ни у народним говорима, ни у народним умотворинама, од ње нема ни трага. О ненародном карактеру њеном говори и наше осењање друкчијег значења ове предлошко-генитивске везе, нарочито у случајевима какав имамо у последњем примеру, где се код улаза осења као одредба места а не времена, као да се њоме не казује да се преглед деце врши када улазе у летовалиште, него да се тај преглед врши негде крај улаза у летовалиште. И сама разноликост обликâ народног карактера које ћемо употребити место овог германизма: џри његову одласку, за време његова одласка, џриликом његова одласка, кад је он одлазио; џри чииџању и џри гледању, за време чииџања, џриликом чииџања и џриликом гледања и за време гледања, док се чииџа и док се гледа, џриликом уласка у џеџовалишџе, кад се улази у џеџовалишџе, — речито говори противу његове употребе.

А из овога се опет јасно види зашто синтаксичке особине нашег језика морају чувати свој народни карактер, а не могу, као речи понеки пут, бити потискиване синтаксичким особинама страних језика.

Није потребно тражити њихово дубље порекло, већ је довољно подсетити само на шаблоне административних аката из преписке између некадашњих среских капетана и општинских деловођа која су скоро редовно почињала: „У вези Вашег акта бр. . . итд.“, — па да се и у администрацији данас осети стереотипност израза *у вези + генитив*. Овај стилски шаблон администрације из времена када су је водили недовољно образовани и неписмени људи, обичан је данас у свакодневном разговору и образованих појединаца, а нарочито чест у дискусији, одакле, у најчешћем облику „у вези *џога*“, улази и у језик наше штампе. У овом шаблонизираним, стереотипном изразу довољно је изменити други његов део узимањем облика инструментала с предлогом *с* место облика генитива, — па рећи *у вези с џим*, уместо *у вези џога*, и он се више неће осећати ни стереотипним ни шаблоним. То исто можемо рећи и о шаблонизираним изразу *џлого*, место којег треба говорити и писати *уз џо*.

Реч *дискусија* означава у говору изнесена мишљења већине учесника који усмено расправљају о неком проблему. Оно што у дискусији појединац о томе каже његово је мишљење изнето у његовом говору. Зато треба правити разлику између говора појединаца у дискусији и целе дискусије. А многи данас као да ту разлику не осећају, па стално чујемо, а дакако и читамо написано: „Предговорник је у својој дискусији рекао; Ја сам хтео да у својој дискусији истаакнем итд. Дискусија је, рекосмо, оно што више њих говори, а не и оно што износи појединац. Ово последње је само говор или реч његова, и зато треба рећи: *Предговорник је у своме говору (или речи) казао. Ја сам у својој речи (или у говору) изнео*.

Елипсе су у језику неминовне, сасвим неопходне каткад и као нарочито средство за изражавање посебних психичких стања и расположења. У другим случајевима елипсе сиромаше језик, чине га скученим. Као на један од ових последњих указујемо на случај употребе реченице у облику: *Обзиром да њрограми нису разрађени мора се њрво . . .*, у коме је, пре свега, неисправна

употреба инструменталског прилога *обзиром*, без предлога *с*, о којој смо више пута говорили (в. поред осталог Наш језик књ. I н. с., 63—65) и истицали да не треба говорити и писати *обзиром* већ *с обзиром* (и ово треба упамтити!). А овде смо хтели истаћи још две ствари: прво, и важније, да је из реченице у овоме облику елидирано на *шо*, и друго, да је у њој употребљен везник *да* уместо везника *што*. А то ће рећи да уместо реченичног клишеа какав смо напред навели треба узимати пуну реченицу у облику: *С обзиром на шо што програми нису разрађени, мора се . . .* итд.

М. Сивановић